

Анализ на изтичащия програмен период и очакванията на бенефициентите, потребители на проекти в сферата на образованието, през новия програмен период 2014 – 2020 година*

Юлия Дончева

The article Expectations of beneficiaries users to projects in the field of education in the new programming period 2014 - 2020 година is about: overview feature, based on official information on the planning, implementation, problems instantaneous cycle of Operational Programme "Human Resources Development" in particular Priority 4 - Improving access to education and training. Predictive analysis of stakeholders' needs - expectations of beneficiaries in the new programming period. Clarity Operational Programme "Human Resources Development" under the Cooperation Agreement with the European Union - preliminary views on the amount and distribution of funding.

Key words: report analyzes, education and training, expectations of beneficiaries, preliminary views on the amount and distribution of funding.

ВЪВЕДЕНИЕ

В доклада се прави анализ, обзорна характеристика, въз основа на официална информация, относно планираност, реализираност, проблеми на домоментния цикъл на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, по конкретно Приоритетна ос 4 - Подобряване на достъпа до образование и обучение.

Прогнозируем анализ на потребностите на заинтересованите страни - очаквания на бенефициентите в новия програмен период.

Яснота по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ според Споразумение за сътрудничество с Европейския съюз - предварителни виждания за обем и разпределение на финансирането.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В навечерието сме на приключването на един седемгодишен програмен период по изпълнение на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР) и както подобава в такива случаи правим неминуемата равностметка на отминалия период и разбира се очакванията ни към предстоящото, новото.

От Структурните фондове на Европейския съюз Оперативната програма „Развитие на човешките ресурси“ е с широк кръг потенциални бенефициенти и целеви групи. Приоритетните оси са осем, като *Приоритетна ос 4*, е с пряк адресат Министерство на образованието, младежта и науката, образователни и учебителни институции, детски градини, Неправителствени организации, Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства, общини, ресурсни центрове, центрове за професионално обучение, извънучилищни педагогически учреждения, читалища, спортни клубове и младежки организации, Национална агенция за професионално образование и обучение, Център за развитие на човешките ресурси, социално-икономически партньори, Национален педагогически център, Център за учебно-тренировъчни фирми в средните професионални училища, работодатели и браншови организации.

Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” е един от стратегическите документи, който е рамката за усвояване на финансовите средства, съфинансирани от Европейския социален фонд на Европейския съюз и националния

* Идеята и разработката на публикацията са обсъдени с проф. д.т.н. Николай Найденов, за което авторът му благодарни.

бюджет в рамките на програмния период 2007-2013 година. Обхваща територията на цялата страна с под цел "Сближаване".

Общата цел на програмата е да се подобри качеството на живот на хората в България чрез подобряване на човешкия капитал, постигане на високи нива на заетост, повишаване на производителността, достъп до качествено образование и учене през целия живот и засилване на социалното включване.

Специфичните цели на програмата са:

- Повишаване предлагането на труд и качеството на работната сила;
- Увеличено инвестиране в човешкия капитал чрез по-добро и по-достъпно образование;
- Повече социален капитал, партньорства и мрежи и развитие на социалната икономика.

Според еврокомисар Androulla Vassiliou "Инвестирането в образование, обучение и научни изследвания е най-добрата инвестиция, която можем да направим за бъдещето на Европа. Всяка година, Програмата на ЕС „Учене през целия живот“, (Еразъм, Леонардо да Винчи, Коменски, Грюндвиг) и Мария Кюри дава възможност на повече от 400 000 души да се обучават, проучват, обменят опит, работа, доброволчество, или изследвания в чужбина. Този опит подобрява персоналните умения, личностното развитие и перспективите за работа. Той също така може, би могъл, да допринесе за преодоляване на кризата ". [4]

Програма „Учене през целия живот“ (2007-2013):

Програмата е наследник на програмите Сократ, Леонардо да Винчи и е-Обучение. Тяхното обединяване позволява по-добро съгласуване между различните сфери на действие, както и по-тясно свързани, по-рационални и по-ефективни методи на действие. Европейският парламент и Съветът на Европейския съюз приемат програмата на 15.11.2006 г. с решение № 1720.

Цели на програмата:

- да допринесе за развитието на качествено обучение през целия живот и да насърчава високата продуктивност, изобретателността и европейското измерение в системите и практиките в тази сфера;
- да подкрепи създаването на европейска зона за *учене през целия живот*;
- да спомогне за повишаване на качеството, привлекателността и достъпа до възможностите за обучение през целия живот в държавите членки;
- да засили приноса на обучението през целия живот за социалното единство, активното гражданство, общуването между културите, равенството на половете и личната реализация;
- да спомогне за насърчаването на креативност, конкурентноспособност и ръст в предприемаческия дух;
- да допринесе за засилено участие на хора от всички възрастови групи, включително нуждаещите се от специални грижи и тези в неравностойно положение, в програмата „Учене през целия живот“, без значение от техния социален произход;
- да насърчава изучаването на езици и запазването на езиковото разнообразие.

Секторни програми:

Коменски (общо училищно образование) – занимава се с образователните нужди в предучилищна и училищна възраст, до средно образование и институциите и организациите, отговарящи за това обучение;

Еразъм (висше образование) – занимава се с образователните нужди на студенти в заведения за висше и професионално образование, без значение от продължителността на курса им или квалификацията, включително за докторски степени, както и с институциите и организациите, улесняващи или грижещи се за такова обучение или подготовка;

Леонардо да Винчи (първоначално и продължаващо професионално образование и обучение) - занимава се с образователните нужди на учащи се в заведения за професионално обучение и подготовка, както и институциите и организациите, отговарящи за или улесняващи такова обучение или подготовка;

Грундвиг (образование за възрастни) – занимава се с образователните нужди във всички други форми на обучение за възрастни, както и с институциите и организациите, улесняващи или грижещи се за такова обучение;

Хоризонтални програми – 4 ключови дейности: политическо сътрудничество и иновации в областта на образованието през целия живот, езиково обучение, информационни технологии, разпространение и обмен на добри практики;

Жан Моне – подкрепя дейности, свързани с европейската интеграция. Подпрограмата има 3 ключови дейности: дейности по програмата, грантове за институции, които работят в областта на европейската интеграция и грантове за европейски институти и асоциации, работещи в областта на образованието.

Анализ на заинтересованите страни, идентифициране на обекти, очаквания на бенефициентите, оценка на потребностите.

Кои са заинтересованите страни, целеви групи, бенефициенти? В конкретния случай е по-точно да се каже заинтересовани страни, а не бенефициенти, защото „Заинтересована от проекта страна е отделно лице или целева група в бизнеса или региона, които имат потребност (полза) от проекта или в някаква степен ще бъдат засегнати положително или негативно от изпълнението и резултатите на проекта”. „Представителите на заинтересованите страни в публичните проекти до голяма степен се препокриват с т.н. целеви групи. Това са групите от хора, които са обект на въздействие от проекта. Преките ползватели (бенефициентите) са част от целевите групи, които получават преки ползи и ресурси от проекта”. [1, с. 36] Конкретен бенефициент на безвъзмездна помощ е организация, институция, административна структура и друга подобна, индивидуално посочена в Оперативната програма като единствен субект, който може да подготвя проектни предложения и да получи безвъзмездна помощ за определена дейност (Постановление на МС № 121/31.05.2007, определящо условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд и програма ФАР на Европейския съюз). Бенефициента е по-краен субект, получаващ финансиране, в случая става дума за заинтересовани страни в сферата на образованието, потребители на общите средства от Европейските програми и фондове.

Преди да се експонират очакванията на бенефициентите и оценка на потребностите им е необходимо да се направи анализ на моментното финансово състояние.

Какво показва финансовата разчетност? Въз основа на официална информация за ОПРЧР към 31 юли 2013 [3] са отчетени следните данни (Таблица 1):

Таблица 1. Справка изпълнение на оперативните програми, Евро

Бюджет по програма			Договорени средства		Реално изплатени суми		Получени трансшоуе по ЕК	
Общо	Финансирани от ЕС	Национално съфинансирани	Общо към 31.07.2013	% на изпълнение	Общо към 31.07.2013	% на изпълнение	Получени трансшоуе от ЕК (дял на ЕС) към 31.07.2013	% на изпълнение
1 213 869 575€	1 031 789 139 €	182 080 436€	1 162 954 953€	95,81%	565 488 250 €	46,59%	447 626 096 €	43,38 %

Финансовия анализ касаещ заинтересованите страни в образователната гилдия не е обнадеждаващ. Макар да се знае, че европейските средства са само за

подпомагане буди тревожност високият процент неизпълнение (53,41% и 56,62%) на средствата.

Очаквания на бенефициентите. Конкретно за програма "Учене през целия живот" Европейската комисия обяви Общият бюджет, който е 1.276 млрд. евро. За целия седемгодишен период са били отпуснати 6.970 млрд. евро. Брюксел вече обяви основните параметри на новата програма в областта на образованието - "Еразъм за всички". В условията на криза и нестабилност за новия седемгодишен период ще бъдат отпуснати общо 19 млрд. евро - с около 70% повече спрямо бюджета на "Учене през целия живот". Освен бюджета и целите на програмата са големи - до 5 млн. души да получат шанс за обучение в чужбина, което е двойно повече от очакваните резултати на сегашната програма. Планирани са средства за стипендии на почти 3 млн. студенти и учащи в курсове за професионално обучение. От 2007 г. до сега средно около 400 000 души годишно са получили стипендии от ЕС за образование, обучение или доброволчество в чужбина, сочат данните на ЕК. Подробна информация за условията и сроковете за кандидатстване са публикувани на сайта на Европейската комисия.[2] Но, трябва да се знае, че през 2016 г. ще има междинен преглед на условията и ако някое от тях не е изпълнено, България ще се озове със спрени средства.

Оценка на потребностите. Предварителните условия на ЕК към България по текущото Споразумение са общо 41, от които 18 са изпълнени изцяло, а 6 частично. Сред неприетите има множество институционални документи, както и действия, които не са извършени. Например, няма многогодишен план за включване в бюджета и определяне на приоритетите на инвестициите, не са предприети мерки за намаляване на времето за получаване на лицензи и разрешителни за започване дейност на предприятие и много други. МОМН, БАН и университетите успяха да извоюват създаването на програма "Наука и образование" (поне към момента). С бюджет от около 1 млрд. лв. тази програма ще бъде управлявана от Министерството на образованието, младежта и науката. Пълна яснота за предстоящото финасиране ще има след като бъдат представени средствата за конкретните оперативни програми.

Динамично развиващият се пазар на труда и глобализацията във всички сфери на социално-икономическия живот и съвременните демографски предизвикателства налагат нови изисквания пред работодателите. Ученето през целия живот е свързано с постоянно усъвършенстване на професионалните умения и усвояването на нови знания, които са важна предпоставка за успешна реализация на пазара на труда и повишаване качеството на живот.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В тази програмна по дух статия се прави кратък анализ на отминаващия програмен период и очакванията за заинтересованите страни, потребители на проекти в сферата на образованието, през новия програмен период 2014 – 2020 година. Период изпълнен с нови надежди и очаквания за по-добра усвояемост, реализуемост и просперитет в сферата на образованието, обучението и динамичното развитие.

Динамиката на съвременната икономика налага постоянно повишаване на квалификацията на хората, усвояване на нови знания и умения, с цел по-голяма адаптивност и приспособимост към нуждите на трудовия пазар. По официални данни към момента в България едва 1.3% от трудоспособното население (25-64 години) е ангажирано в някаква форма на учене през целия живот, при заложен в Лисабонската стратегия цел за ЕС-27 от 12.5% за 2010 г. В тази връзка, изключително важно е да се изгради и развива ефективна система за учене през целия живот, която да стимулира постоянно „самоусъвършенстване“ и да улеснява трудовата мобилност, посредством прилагане на подходящи дидактически

инструменти – дистанционно и електронно обучение, курсове за повишаване на квалификацията и други, като важна част от изграждането на работещ модел за учене през целия живот.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Найденов, Н. Управление на проекти. Рс, 2011.

[2] Европейската комисия – http://ec.europa.eu/education/lp/official-documents-on-the-lp_en.htm

[3] Структурни фондове на ЕС, Месечен преглед на напредъка по оперативните програми <http://www.eufunds.bg/bg/page/766>

[4] Androulla Vassiliou – европейски комисар по образование, култура, мултиезичност и здраве http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/vassiliou/index_en.htm

За контакти:

Гл. ас. д-р Юлия Дончева, Катедра “Педагогика, психология и история”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 082-841 609 вътр. 201, е-mail: jdoncheva@ruse-ru.bg

Докладът е рецензиран.